

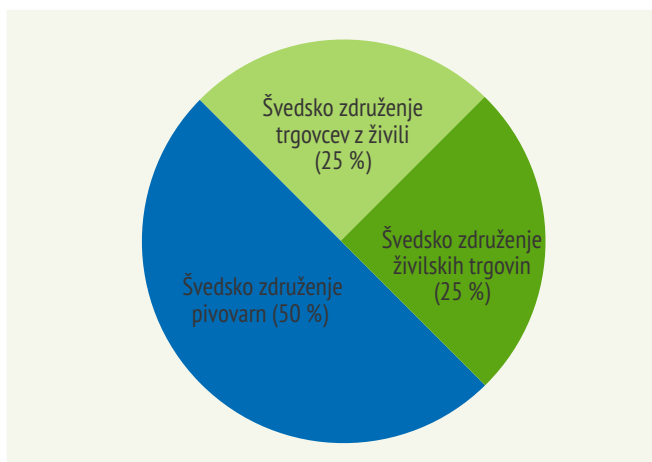
ŠVEDSKA: najstarejši kavcijski sistem v Evropi

Returpack

Ko so na Švedskem povratno embalažo pričele intenzivne nadomeščati pločevinke, je naraščala tudi zaskrbljenost zaradi vedno večjih količin odpadkov. Proizvajalci pijač so želeli aluminij ohraniti znotraj panoge. Švedska je že leta 1982 sprejela poseben zakon o kavcijskem sistemu in leta 1984 je bil ustanovljen Returpack. Leta 1994 je bil nato sprejet zakon, ki je v kavcijski sistem vključil še PET plastenke. Returpack je najstarejši kavcijski sistem v Evropi, deluje kot zasebna nepridobitna organizacija. Sistem je centraliziran, kar pomeni, da je edini kavcijski sistem za celotno območje Švedske. Od leta 2003 ima sedež v Norrköpingu, kamor na sortiranje in obdelavo dostavlja vso zbrano kavcijsko embalažo.

Lastniki Returpacka so Švedsko združenje pivovarov (50 %), Švedsko združenje živilskih trgovcev (25 %) in Švedsko združenje živilskih trgovin (25 %). V slednji so vključene vse večje trgovske verige. Nadzorni organ kavcijskega sistema je Švedski odbor za kmetijstvo, ki je sistemu tudi izdal ustrezna dovoljenja.

Slika 1: Lastniki Returpacka, švedskega kavcijskega sistema za embalažo pijač (Vir: predstavitev Pantamera Returpack, Bengt Lagerman, gradivo spletnarja Deposit Systems for Beverage Containers, 11. maj 2022, Reloop)

Kavcijski sistem reciklira 99,5 % ločeno zbranega materiala. Raziskujejo že možnost recikliranja nalepk. Returpack vsako posamezno vrsto embalaže pregleda in jo v sistem sprejeme samo, če jo je možno reciklirati. V sistem je vključenih 12.000 vračilnih točk po vsej državi, večina embalaže pa se zbere v večjih trgovinah z žvili.

Foto: Returpack, objavljeno na <https://www.reloopplatform.org/wp-content/uploads/2020/04/Swedish-deposit-system-and-instruments-for-local-CE.pdf>

Zbrano embalažo odvažajo tako, da ne pride do mešanja posameznih materialov, kar zagotavlja najboljšo kakovost ločeno zbranih materialov v Evropi.

Returpack v številkah:

- 1 objekt,
- 77 zaposlenih,
- 9.784 izdelkov, vključenih v sistem,
- sodelujejo z 11.835 strankami,
- zberejo 2,4 milijardi pločevink in plastenk,
- 88,2 odstotkov ločeno zbrane embalaže pijač (rezultat je pod 90 % zaradi obmejnih trgovin z Norveško),
- 3,4 milijard švedskih kron prometa letno,
- 3 milijarde švedskih kron sistemskih naložb (sistemi, procesi, avtomati za zbiranje embalaže, proizvodni objekti, vozila za zbiranje),
- 100 milijonov švedskih kron vplačanih kavcij letno (275.000 dnevno).

Vključevanje v sistem in zbiranje

Preden se določena pijača oziroma njena embalaža lahko vključi v kavcijski sistem, jo testirajo in preverijo preko celotnega procesa - od avtomatov za zbiranje do recikliranja in proizvodnje nove embalaže. Preverja se oblika embalaže, material (tudi nalepka, lepilo in pokrovček), črna koda, oznaka za kavcijski sistem, vsebina. Sistem zagotavlja, da so ločeno zbrani materiali reciklirani za isti namen - torej pločevinke v pločevinke in plastenke v plastenke. V sistem morajo biti vključene tudi pijače, ki se donirajo ali oddajo brezplačno bodisi med pravnimi osebami bodisi med podjetjem in fizičnimi osebami. Na Švedskem je v 3.160 trgovinah nameščenih 4.260 vračilnih avtomatov. Na tak način zberejo 93 % vse embalaže pijač. Returpack ima še 60 svojih avtomatov, ki so nameščeni na vračilnih točkah po vsej državi. Na teh zberejo okvirno 5 % embalaže.

Foto: Returpack, objavljeno na <https://www.reloopplatform.org/wp-content/uploads/2020/04/Swedish-deposit-system-and-instruments-for-local-CE.pdf>

Dve vračilni mesti, na katerih je možno vračilo kavcije v gotovini ali preko nakazila na transakcijski račun, sta tudi na postaji podzemne železnice in v mestu Norrköping. Zbiranje embalaže pijač poteka še preko 8.675 drugih vračilnih točk, kot so bencinske črpalke, restavracije, lokali s hitro hrano, kampi in smučišča, prireditve, športne dvorane. Da kupec prazno embalažo lahko vrne, mora biti ta vključena v sistem in imeti čitljivo črtno kodo.

Sistem temelji na 40 letih uspešnega sodelovanja s trgovinami in proizvajalci pijač. Sestavljajo ga posebej za kavcijski sistem prilagojeni procesi - od testiranja embalaže, preden vstopi v sistem, da je vračanje na vračilnih točkah zanesljivo in učinkovito, pravnega vplačila in izplačila kavcij ter vseh ostalih finančnih tokov, široko razvejane mreže vračilnih točk do visokega deleža (99,5 %) recikliranja zbrane embalaže v zaprtem krogu.

Kroženje kavcije

Ko proizvajalci pijač ali uvozniki trgovini prodajo pijačo, o tem obvestijo Returpack, ki jim izda ustrezen račun za kavcijo in embalažnino. Trgovina pa plača ustrezen znesek kavcije proizvajalcu oziroma uvozniku. Ko kupec kupi pijačo, plača kavcijo trgovini. Ko kupec vrne prazno embalažo na katerikoli vračilni točki, mu trgovina kavcijo vrne. Takrat jo še Returpack vrne trgovini.

Financiranje sistema

Sistem se financira iz prihodkov od prodanih materialov in embalažnine. Cena aluminija na trgu je trenutno tako visoka, da se s prodajo pokrijejo vsi stroški in proizvajalci pijač, polnjenih v pločevinke, sploh ne plačujejo embalažnine.

Na stroškovni strani pa Returpack plača ustrezna nadomestila stroškov trgovinam in drugim vračilnim točkam, stroške logistike in proizvodnje ter stroške upravljanja sistema, kot so administracija, marketing in razvoj.

Obdelava zbranega materiala

Ko potrošniki vrnejo embalažo na vračilno točko, ta postane last Returpacka, ki embalažo po tržnih cenah proda reciklerjem. Returpack sodeluje z reciklerji, ki zagotavljajo recikliranje za isti namen - torej v novo embalažo pijač. Skupni zbirni center sistema je v Norrköpingu, kamor dostavijo zbrani material iz cele Švedske. Steklenice in pločevinke dodatno razvrščajo, slednje stisnejo v bale. Aluminij reciklirajo v Nemčiji in Franciji, kjer nastanejo nove pločevinke. Plastenke prodajo reciklerju, ki ima prostore v sosednji stavbi in jih predela v pelete oziroma kosmiče za nove plastenke. Izločijo tudi pokrovčke plastenk, ki se reciklirajo v kabelske kolute, testirajo pa že postopek recikliranja nazaj v pokrovčke.

Sistem je lani zbral in predelal:

- 22.745 ton aluminija,
- 21.963 ton prozornih PET plastenk,
- 1.801 ton barvnih PET plastenk in
- 1.376 ton HDPE pokrovčkov

Foto: Returpack, objavljeno na <https://www.reloopplatform.org/wp-content/uploads/2020/04/Swedish-deposit-system-and-instruments-for-local-CE.pdf>

Uspeh ne pride sam po sebi

Returpack veliko časa in truda namenja komuniciranju. Pri tem poudarjajo stabilnost in verodostojnost kavcijskega sistema, ki pa z razvojem vedno sledi sodobnim trendom. Kljub dolgoletni tradiciji ljudi nenehno opominjajo, naj vrnejo prazno embalažo in se jim zahvaljujejo za njihov prispevek k recikliranju. Returpackova prva skrb je usmerjena v dostopnost in enostavnost uporabe ter vplivanje na stališča in obnašanje uporabnikov sistema.

(Članek je nastal iz zapiskov webinarja Deposit Systems for Beverage Containers, 11. maj 2022, Reloop ter predstavitev Pantamera Returpack, Bengt Lagerman.)